

örömmel fogadott. Rampolla bíboros államtitkára által tolmácsolta köszönetét, valamint áldását küldte a szerzőnek.

Több, mint hat évtizedes turisztikai és természetbarát tevékenysége alatt Kolozsvár környékén ezer, Romániában legalább ötszázat meghaladó kirándulást, túrát tett meg. De jól ismerte Ausztria, Franciaország, Német-, Olasz-, Horvátország, Svájc, Dánia, Skandinávia, sőt Korzika lakóinak turisztikai életét is. Állandó levelezési kapcsolatot tartott fenn külföldi turista egyesületekkel. A svájci gleccserek tövében a táj és néprajzi múzeumokban szerzett impressziója, a külföldi levelezések képezték alapját turisztikai irodalmi munkásságának. „*Úti emlékek a tavak országából*” című, 1895-ben Kolozsváron megjelent könyve hű tükrö a negyventavú osztrák Svájc természeti szépségeinek.

Szerteágazó tevékenységének egyik érdekes mozzanataként említhetjük meg a XII. Pius pápa megkoronázására írt latin ódát, melynek szerzőjét az új pápa, még megkoronázása előtt - Pacelli bíboros államtitkár és Márton Áron püspök felterjesztésére -, olyan kitüntetésben részesített, amelyben eddig Erdély szülőtte még nem részesült. Merza Gyulát 1939. április 3-án a „*Szent Szilveszter Rend Lovagkeresztjével*” tüntette ki.

Merza Gyula sikerekben és megvalósításokban gazdag életpályáját 1943-ban bekövetkezett halálával fejezte be. Örök álmát a kolozsvári Házsongárd II. C. parcellájában alussza, *László Dénes* plébános (1907-1982) és *Bajor Andor* (1927-1991) íróval közös sírban.

* * *

„*A főnek kell művelnie a szívet.*”

(*Bolyai János, 1802-1860*)

* * *

Kiegészítés Merza Gyula portréjához a Magyar Múzeumi Arcképcsarnokból

(Pulszky Társaság - Tarsoly Kiadó Budapest 2002.) című könyvben Gaál György és Miklósi-Sikes Csaba tollából megjelent szócikkből (részletek):

Merza Gyula a szamosújvári örmény származású Merza Joachim és Simai Jozefa fia. Nagy szerepet játszott az 1902. október 12-én - a kolozsvári Mátyás szobor leleplezését követően -, Hunyadi Mátyás király szülőházában megnyitott EKE-néprajzi múzeum felállításában. 1930-ban átvette a múzeum irányítását.

Az 1905-ben megnyíló szamosújvári Örmény Múzeum egyik kezdeményezője, az Armenia-nak gyakori munkatársa. Szongott Kristóf halála után az erdélyi magyar armenológia vezető egyénisége. Kiemelten foglalkozott az erdélyi örmények történetével, kutatásainak eredményét több kötetben közölte.

Kezdeményezte (1893), majd Fadrusz Jánossal egyezkedett *Verzereskul* örmény püspök szobrának Szamosújváron való felállításáról, amelyet végül nem sikerült megvalósítani.

Több, mint ezer kirándulást vezetett Kolozsvár környékére, s ezekről feljegyzéseket is készített. Turistautak kialakításában, jelek elhelyezésében segédkezett. A kolozsvári Bükk-erdő két, máig legismertebb kirándulási célpontját javaslatára nevezték el Árpádcsúcsnak (1896), ill. Majláth-kútnak (1905).

1935-ben megünnepelték írói munkásságának fél évszázados évfordulóját, az EKE tb. elnökké választotta. 80. születésnapján az EKE ünnepi közgyűlést tartott, s 1942-ben róla nevezték el a Bükk-erdei menedékházat.

A cikkben megjelent lapokon kívül (*szerk.megj.*) munkatársa volt a *Magyar Polgár*, a *Kolozsvári Közönlöny*, a *Kolozsvár*, az *Erdélyi Híradó*, a *Kolozsvári Hírlap* című, valamint a *Magyar Állam*, a *Magyarország*, az *Alkotmány*, a *Budapesti Hírlap*, a *Pester Lloyd*, a *Magyar Hírlap*, a *Pesti Hírlap*, a *Független Magyarország*, a *Fővárosi Lapok*, a *Nemzet*, a *Pesti Napló*, az *Újság* című fővárosi lapoknak, továbbá számos folyóiratnak, évkönyvnek, emlékkönyvnek. *Írói álnevei: Sinapis, Ekefalvi, Araráti, Vendicus, M.Gy., Za-la.*

Saját könyvészetét külön füzetben jelentette meg: *Ötven év a toll szolgálatában 1885-1935* (Cluj-Kolozsvár, 1935.).

Az *Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület* (EMKE) alapító és választmányi tagja volt, a *Magyar Nemzeti Kaszinó* számvizsgálója, a *Kossuth Lajos Asztaltársaság* alelnöke, az *Erdélyi Múzeum-Egylet*, az

Országos Múzeum- és Könyvtárbizottság tagja, a Függetlenségi Párt vezetőségi tagja, utóbb az Országos Magyar Párt intéző bizottságában tevékenykedett.

Merza Gyula 1943. december 15-én hunyt el Kolozsváron.

* * *

Ósi Kultúrák találkozása

Perzsa - hun - örmény kulturális napok Gyöngyösön 2006. január 10-24.

A gyöngyösi Mátra Múvelődési Központ adott helyet a január 10-én megnyílt, igen gazdag kiállításnak, amelyre az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület a több ezer éves örmény kincsekből állított össze kiállítási tablókat (Urartui Birodalom leletanyagából, ötvös, kerámia, ékszer), Ani tárgyi emlékeiből, ősi templomok, kolostorok fotóiból, XIII-XIV. századi kódexekből stb), valamint babákon keresztül mutatta be Örményország gazdag népművészetét. Külön tárlóban láthatták az Egyesület által kiadott könyveket, valamint a mások által megjelentetett, örményekről szóló kiadványait.

Igen gazdag perzsa és hun anyagot láthattak a látogatók. A közös kiállítás elegáns installációja is hozzájárult a nagy sikerhez.

Január 18-án az őstörténeti konferencián délelőtt előadások hangzottak el a magyar ősről, szkítákról, hunokról, pártusokról, majd délután a perzsákról, végül az örményekről. *Dr. Issekutz Sarolta* 55 perces ismeretterjesztő előadást tartott az örmény történelem és kultúra évezredeiről, az örmény nyelvről, írásbeliségről, vallásról, a hazai örménység erdélyi gyökereiről és kultúrájáról, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület tevékenységéről. A kiállítást és előadásokat többszáz diák nézte és hallgatta meg az érdeklődő felnőtteken kívül, amely miatt a konferenciatermet kinötte a hallgatóság, így az előadásokra a hatalmas színházteremben került sor, vetítéssel.

Az estét a *Kecskés Együttes* ismeretterjesztő archaikus zenei műsora zárta, *Kátainé Szilvay Ingrid* énekművész közreműködésével, aki többek között örményül egy dalt és az örmény Miatyánkot adta elő igen nagy sikerrel. A közönség több ráadást követelt ki magának szünni nem akaró tapsával. Szép és érdekes nap volt, amelyet csak fokozott a hun üstben készült finom hun ebéd.

M

* * *

Gergely Istvánné

Dr. Atzél Endre halálára

(1936-2005)

Dr. Atzél Endre, a mindnyájunk által szeretett és tisztelt Atzél Bandi, Bandi bácsi december 7-én, 68 éves korában tragikus hirtelenséggel elhunyt. Neves történelmi családok sarjaként kora gyermekéveitől a menekülés, üldöztetés, kitelepítés, hátrányos megkülönböztetés jutott osztályrészéül, mégis, a kilátástalannak látszó körülmények ellenére, egész életében az emberi és erkölcsi helytállás volt számára a legfőbb parancs.

Tizenkilenc évesen, az 1956-os forradalomban való részvételéért, 14 év börtönbüntetést kapott, amelyből több, mint 6 évet a legszigorúbb fegyházakban ténylegesen letöltött. A volt elítéltek a megtörhetetlen, bátor, önfeláldozó társra emlékeznek.

A diktatúra időszakában végzett lélek-és embermentő tevékenysége sokak csodálatát vívta ki: a menekülő, üldözött határon túli magyarok, románok, kelet-németek bújtatása, elszállásolása, esetenként külföldre csempészése, elesett öregek megsegítése, ápolása, és még sorolhatnánk. Tette mindezt egy Trabant nyergéből, biztos állás nélkül, elismerést, viszonzást nem várva.

A változás utáni időszak szerves folytatása a korábbi életútnak. A *Fráter Julianus Alapítvány* Kuratóriumának elnök emeritusa, a *Máltai Lovagrend* tagja, szoros együttműködésben dolgozott a *Johannita Lovagrend*, a *Transcar*, a *Pro Professione Alapítvány*, a *Segítő Jobb Alapítvány*, több egyházi és számos külföldi jótékony szervezet tisztségviselőivel, egységeivel. Fontos összekötő kapocs volt a támogatottak és támogatók között, terepismerete és térségbeli kapcsolatrendszere garanciát jelentett az adományok gyors és biztos célba-juttatására.